

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 6. lokakuuta 2023
(OR. en)

13632/23

LIMITE

JAI 1237
COPEN 337
RELEX 1115
IPCR 59
COJUR 49

ILMOITUS

Lähtettäjä:	Puheenjohtajavaltio
Vastaanottaja:	Pysyvien edustajien komitea / Neuvosto
Ed. asiak. nro:	6458/23, 9315/23
Asia:	Oikeudelliset toimet ja rankaisemattomuuden torjunta Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan yhteydessä tehtyjen rikosten osalta – Tilannekatsaus

Valtuuskunnille toimitetaan liitteenä edellä mainittua asiaa koskeva puheenjohtajavaltion ilmoitus.

Oikeudelliset toimet ja rankaisemattomuuden torjunta Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan yhteydessä tehtyjen rikosten osalta – Tilannekatsaus

Puheenjohtajavaltio Espanja on syvästi huolissaan Venäjän Ukrainaa vastaan käymän hyökkäyssodan laajoista vaikutuksista. Aiempien puheenjohtajavaltioiden tapaan Espanja haluaa tiedottaa viimeisimmistä Euroopan tason aloitteista rankaisemattomuuden torjumiseksi ja erityisesti toimista, joita on toteutettu 8. ja 9. kesäkuuta 2023 pidetyn oikeus- ja sisäasioiden neuvoston istunnon jälkeen.

Eurooppa-neuvosto totesi kokouksessaan 29. ja 30. kesäkuuta 2023, että EU on edelleen vakaasti sitoutunut varmistamaan, että Venäjä saatetaan täysin vastuuseen sen Ukrainaa vastaan käymästä hyökkäyssodasta. Eurooppa-neuvosto pani tyytyväisenä merkille, että Ukrainaan kohdistuneen hyökkäysrikoksen syyteeseenpanoon liittyvän kansainvälisen keskuksen (ICPA) perustaminen on edennyt. Eurooppa-neuvosto tarkasteli toteutettuja toimia erityistuomioistuimen perustamiseksi käsittelemään Ukrainaa vastaan tehtyä hyökkäysrikosta, myös ydinryhmässä tehtyä työtä, ja pyysi jatkamaan työtä. Eurooppa-neuvosto pani myös merkille, että Euroopan neuvosto on perustanut Venäjän federaation Ukrainan vastaisen hyökkäyssodan aiheuttamien vahinkojen rekisterin, ja kehotti jatkamaan työtä sen osalta.

Eurojustin yhteydessä toimiva ICPA aloitti toimintansa virallisesti Haagissa 3. heinäkuuta 2023. Sen vihki käyttöön Eurojustin puheenjohtaja, oikeusasioista vastaava Euroopan komission jäsen, Ukrainan yleinen syyttäjä, Kansainvälisen rikostuomioistuimen syyttäjä, Yhdysvaltojen oikeusministeri ja Alankomaiden oikeusministeri. ICPA:n toiminta käynnistyi käytännössä syyskuussa.

Eurojust tukee ICPA:n kautta käynnissä olevia hyökkäysrikokseen liittyviä tutkintatoimia. ICPA:n toimintaan osallistuu useita ukrainalaisia päätoimisia syyttäjiä ja jäsenvaltioiden osa-aikaisia syyttäjiä, jotka ovat mukana Ukrainassa tehtyjä väitettyjä keskeisiä kansainvälisiä rikoksia käsittelevässä yhteisessä tutkintaryhmässä. Yhteiseen tutkintaryhmään osallistuvan Kansainvälisen rikostuomioistuimen¹ syyttäjän toimisto on myös tiiviisti mukana ICPA:n toiminnassa, jotta voidaan varmistaa tutkintatoimien yhdenmukaisuus. Yhdysvaltojen viranomaiset tekevät yhteistyötä yhteisen tutkintaryhmän jäsenten kanssa yhteisymmärryspöytäkirjan pohjalta ja toimittavat tietoja ja todisteita Eurojustiin tilapäisesti lähetetyn hyökkäysrikosta käsittelevän erityissyyttäjän kautta. Jotkin maat – sekä yhteisen tutkintaryhmän ulkopuoliset jäsenvaltiot että kolmannet maat – ovat tarjoutuneet antamaan teknistä asiantuntemusta (esim. sotilaallisia analyyseja) tai rahoitusta. Eurojust ja yhteisen tutkintaryhmän jäsenet määrittelevät parhaillaan täsmällisiä tarpeita ja analysoivat tällaisen tuen puitteita.

Euroopan neuvoston jäsen- ja tarkkailijavaltioiden oikeusministerit kokoontuivat Riiassa (Latvia) 11. syyskuuta 2023 pidettyyn Ukrainaa käsittelevään oikeusalan konferenssiin ”On the Path to Justice for Ukraine: Advancing Accountability, Reuniting Children with their Families, and Supporting the Resilience of its Justice System” tarkastelemaan Venäjän Ukrainan vastaisen hyökkäyssodan vaikutuksia. He vahvistivat sitoutuneensa vahvasti edistämään oikeutta ja kansainvälisen oikeuden kunnioittamista ja olivat tyytyväisiä Euroopan neuvoston laajennettuun osittaiseen sopimukseen Venäjän federaation Ukrainan vastaisen hyökkäyssodan aiheuttamien vahinkojen rekisterin perustamisesta. Konferenssiin osallistuivat myös oikeusasioista vastaava Euroopan komission jäsen, Eurojustin puheenjohtaja ja EU:n perusoikeusviraston johtaja.

Vahinkojen rekisteriin osallistujien konferenssi piti Riiassa 12. syyskuuta 2023 toisen kokouksensa, jossa käsiteltiin rahoituskysymyksiä ja johtokunnan nimitysmenettelyä. Euroopan unioni on osallistunut merkittävällä vapaaehtoisella rahoitusosuudella rekisterin perustamiskustannuksiin. Rekisterin talousarvio rahoitetaan osallistujavaltioiden vuotuisilla rahoitusosuuksilla ja vapaaehtoisilla rahoitusosuuksilla.

¹ Myös Europol liittyi yhteiseen tutkintaryhmään 5. lokakuuta 2023.

Puheenjohtajavaltio haluaa tähdentää työtä, jota Eurojust on tehnyt kansainvälisen rikosaineistotietokantansa (CICED) parissa.

Eurojust käynnisti vasta perustetun CICED-tietokannan toiminnan 23. helmikuuta 2023. Tämä oikeudellinen tietokanta on perustettu varta vasten keskeisiin kansainvälisiin rikoksiin (joukkotuhonta, ihmisyyttä vastaan tehdyt rikokset ja sotarikokset sekä niiden liitännäisrikokset) liittyvien todisteiden säilyttämistä, analysointia ja varastointia varten. Eurojust voi sen avulla tukea kansallisia oikeusviranomaisia sellaisten toisessa maassa sijaitsevien todisteiden yksilöimisessä, joilla voi olla merkitystä niiden oman tutkinnan kannalta.

CICED on ratkaisevassa vaiheessa, sillä sen kehittämisen kolmas vaihe on käynnissä. Koska toiminnot tietojen turvallista tallentamista ja siirtämistä varten on jo saatu valmiiksi, Eurojust työskentelee parhaillaan Euroopan tietosuojavaltuutetun kesällä 2023 hyväksymän analytyttisen toiminnon toteuttamiseksi. Tämän analytyttisen toiminnon avulla Eurojust voi analysoida tarkemmin saatuja tietoja, luoda yhteyksiä niiden välille ja antaa palautetta jäsenvaltioille. Eurojust odottaa saavansa analytyttisen komponentin teknisen toteutuksen päätökseen marraskuuhun 2023 mennessä. On äärimmäisen tärkeää, että tietokantaan saadaan koottua todisteita kaikista jäsenvaltioista riippumatta siitä, ovatko ne yhteisen tutkintaryhmän jäseniä.

Edistystä on saatu aikaan myös EU:n rajoittavien toimenpiteiden rikkomista ja menetetyksi tuomitsemista koskevan EU:n lainsäädännön osalta.

Ensimmäinen ja toinen kolmikantakokous varojen takaisin Hankintaa ja menetetyksi tuomitsemista koskevasta direktiiviehdotuksesta pidettiin 13. kesäkuuta ja 3. lokakuuta 2023.

Ensimmäiset kolmikantakokoukset unionin rajoittavien toimenpiteiden rikkomiseen liittyvien rikosten ja seuraamusten määrittelyä koskevasta direktiiviehdotuksesta järjestettiin puolestaan 12. heinäkuuta ja 26. syyskuuta 2023.